

УДК 351.72

В.К. Сідельнікова

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

З кінця ХХ століття як основоположні принципи прогресу світової цивілізації утвердилися принципи сталого розвитку та концепція інноваційного розвитку. Управління виробництвом на засадах сталого розвитку вимагає побудови нового механізму державного регулювання інноваційної політики в країні. У статті досліджуються проблеми використання інноваційних можливостей для забезпечення сталого розвитку, розглядаються проблеми формування та проведення інноваційної політики в державі. Здійснено аналіз концептуальних засад досягнення сталого розвитку національної економіки на інноваційних засадах. Зазначається взаємозв'язок між концепцією сталого розвитку і моделлю інноваційного розвитку, показано, що вони за своєю сутністю є взаємодоповнюючими. Обґрунтовуються державні важелі, які повинні забезпечити інноваційні процеси сталого розвитку.

Ключові слова: інновації, інноваційна політика, державна політика, сталий розвиток, інноваційний розвиток, стратегія сталого розвитку.

С конца ХХ века как основополагающие принципы прогресса мировой цивилизации утвердились принципы устойчивого развития и концепция инновационного развития. Управление производством на основе устойчивого развития требует построения нового механизма государственного регулирования инновационной политики в стране. В статье исследуются проблемы использования инновационных возможностей для обеспечения устойчивого развития, рассматриваются проблемы формирования и проведения инновационной политики в государстве. Осуществлен анализ концептуальных основ достижения устойчивого развития национальной экономики на инновационной основе. Отмечается взаимосвязь между концепцией устойчивого развития и моделью инновационного развития, показано, что они по своей сути являются взаимодополняющими. Обосновываются государственные рычаги, которые должны обеспечить инновационные процессы устойчивого развития.

Ключевые слова: инновации, инновационная политика, государственная политика, устойчивое развитие, инновационное развитие, стратегия устойчивого развития.

Since the end of the twentieth century, the principles of sustainable development and the concept of innovative development have been established as the fundamental principles of the progress of world civilization. Management of production on the basis of sustainable development requires the construction of a new mechanism of state regulation of innovation policy in the country. The article investigates the problems of using innovative opportunities for sustainable development, addresses the problems of formation and implementation of innovation policy in the state. The analysis of conceptual foundations for achieving the sustainable development of the national economy on an innovative basis is carried out. The relationship between the concept of sustainable development and the model of innovation development is indicated, it is shown that they are complementary in nature. The state levers, which should provide innovative processes of sustainable development, are grounded.

Key words: *innovation, innovation policy, state policy, sustainable development, innovation development, sustainable development strategy.*

Постановка проблеми. З кінця XX століття як основоположні принципи прогресу світової цивілізації утвердилися принципи сталого розвитку (sustainable development) та концепція інноваційного розвитку. Управління виробництвом на засадах сталого розвитку вимагає побудови нового механізму державного регулювання інноваційної діяльності в країні.

Важливою умовою розвитку економіки України є формування такої політики, яка б переорієнтувала суб'єкти підприємницької діяльності від традиційного до інноваційного високотехнологічного виробництва, яке забезпечувало б ефективне використання ресурсів. Однак інноваційна політика є недостатньо ефективною і не відповідає вимогам сьогодення. Економічна потужність будь-якої країни вимірюється рівнем її наукового потенціалу і ґрунтується на безперервному відтворенні найширшого спектра інноваційних товарів і послуг. Без створення такого ж ефективного механізму з реалізації новітніх наукових систем Україна не зможе швидко і якісно економічно розвиватися.

Аналіз актуальних досліджень. Проблеми формування інноваційної моделі сталого розвитку й удосконалення державної інноваційної політики досліджують провідні вітчизняні і зарубіжні вчені, серед яких: Ю.Бажал, О.Белорус, Л.Безчасний, А.Гальчинський, М.Гаман, В.Геєць, В.Герасимчук,

С.Ілляшенко, П.Перерва, М.Шарко, В.Шевчук, М.Якубовський та інші. Розглядаються різні аспекти інноваційної діяльності. Разом з тим між концепцією сталого розвитку і моделлю інноваційного розвитку існує взаємозв'язок і вони за своєю сутністю є взаємодоповнюючими, тому що вихід національної економіки на траєкторію сталого розвитку у стислий історичний період можливий тільки за умови утвердження інноваційної моделі розвитку національної економіки, що реалізується шляхом проведення ефективної державної інноваційної політики.

Метою статті є визначення ролі інноваційної політики в Україні в контексті забезпечення сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Сталий розвиток є новою світоглядною, політичною та практичною моделлю розвитку для усіх країн світу, які розпочали перехід від суто економічної моделі розвитку до пошуку оптимального балансу між трьома складовими розвитку – економічною, соціальною та екологічною [4]. «Сталим розвитком визначається такий розвиток, коли за умов досягнутого стійкого зростання забезпечується справедливий розподіл його результатів, розвиток людського потенціалу та реалізація прав жінок, збереження та відновлення довкілля для теперішнього та наступних поколінь» [1].

Визначальною позицією у Стратегії сталого розвитку є інноваційне спрямування вектору розвитку, який ґрунтується на активному використанні знань та наукових досягнень, стимулюванні інноваційної діяльності, створенні сприятливого інвестиційного клімату, оновленні виробничих фондів, формуванні високотехнологічних видів діяльності та галузей економіки, підвищенні енергоефективності виробництва, стимулюванні збалансованого економічного зростання, заснованому на притоці інвестицій у використання відновлюваних джерел енергії, в екологічно безпечне виробництво та «зелені» технології [10]. Виходячи з аналізу національних стратегій закордонних держав, можна стверджувати, що значущість інноваційної складової в

національній довгостроковій Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [8] значно занижено.

Сутністю концепції інноваційного розвитку є досягнення економічного розвитку шляхом широкомасштабного введення у господарський обіг продуктів інтелектуальної праці як знань, технологій, науково-технічних розробок для їх комерціалізації та досягнення соціально-економічного ефекту. Концепція інноваційного розвитку концептуально обґрунтовує шлях досягнення стійкого економічного зростання країни через інноваційний розвиток людського потенціалу, зменшення техногенного навантаження на людину та довкілля.

Україна повинна впроваджувати таку власну інноваційну політику, яка б органічно доповнювала розроблену на міждержавному рівні стратегію розвитку єдиного інноваційного простору за допомогою ефективних інституціональних, фінансово-кредитних та пільгових механізмів.

Головна мета Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [9] має конкретне кількісне визначення: забезпечити в зазначений термін (до 2020 року) підвищення впливу інновацій на економічне зростання України в 1,5-2 рази у порівнянні з 2010 роком.

Фактично успішно реалізований інноваційний розвиток економіки залежить від ефективної реалізації повного інноваційного циклу – від фундаментальних досліджень до розроблення інновацій та впровадження їх у масове виробництво задля насичення внутрішнього ринку та нарощування експортного потенціалу країни.

Основними передумовами успішного досягнення визначеної Стратегією мети є:

- зміна концептуальних засад, що визначають в теперішній час роль і практичні функції держави в ринковій економіці;
- структурна перебудова економіки, в першу чергу промисловості;
- подолання кризової економічної нерівності населення;

– відновлення довіри населення до держави і влади.

Значущість інноваційної діяльності щодо формування сталого розвитку суспільства підтверджує загальносвітова статистика. Країни, що мають високі показники інноваційної активності, займають перші позиції у глобальному рейтингу за індикаторами сталого розвитку. Так, у 2016 році у трійку лідерів за індексом людського розвитку входять такі країни, як Норвегія, Австралія, Швейцарія (Україна серед 188 країн посідає 81-е місце) [7], за індексом конкурентоспроможності – Швейцарія, Сінгапур, США (Україна на 85-ому місці серед 138 країн) [6], за індексом екологічної ефективності – Фінляндія, Ісландія та Швеція (Україна знаходиться на 44-й позиції серед 180 країн світу) [4].

О. Вінник вважає, що найефективнішим інструментом державного регулювання інноваційної діяльності є створення особливого податкового та митного режиму [2]. При оподаткуванні інноваційної діяльності українське законодавство передбачає надання пільг при стягненні податку на додану вартість, податку на прибуток та земельного податку [3].

Т. Майорова звертає увагу на те, що потрібно також створити умови для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу і здійснювати підготовку кадрів у сфері інноваційної діяльності [5].

Управління інноваційною активністю є складним процесом, проте сучасний розвиток суспільства вже важко уявити без цього елемента господарювання.

Також доцільно проводити відкрити щорічні конкурси широкомасштабних інноваційних проектів для найбільш ефективного вкладання державних коштів, передбачених для інвестування в економічний розвиток та у вирішення соціальних проблем суспільства.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Вихід України на траєкторію сталого розвитку зумовлений утвердженням парадигми сталого інноваційного розвитку національної економіки. Ключовою проблемою

формування сталого розвитку є інноваційна діяльність, що є дуже актуальним на сьогодні для України. Державна інноваційна політика має ґрунтуватися на чітких економічних механізмах, а інноваційна складова економіки має поступово зростати. Тому всебічна підтримка інноваційної активності має стати пріоритетом на всіх державних рівнях. У подальшому перспективними є дослідження механізму формування державного регулювання інноваційних процесів в умовах переходу до політики сталого розвитку національної економіки.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Бондар О.В. Інноваційна політика України в контексті сталого розвитку та Євро інтеграції / О.В.Бондар // Інноваційна економіка. – 2011. – № 6. – С. 13-16.
2. Вінник О.М. Господарське право: курс лекцій / О.М. Вінник. – К.: Атіка, 2004. – С. 475- 479.
3. Знаменський І.О. Необхідність державного регулювання інноваційної діяльності / І.О.Знаменський – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/User/Downloads/Znamenskyu%20I.O.%20NEOBKHNIDNIST%](file:///C:/Users/User/Downloads/Znamenskyu%20I.O.%20NEOBKHNIDNIST%20)
4. Індекс екологічної ефективності. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Індекс_екологічної_ефективності
5. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: [навч. посіб.] / Т.В. Майорова. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 376 с.
6. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2016-2017 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-1>
7. Список країн за ІЛР – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_країн_за_ІЛР
8. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» схвалена Указом Президента України № 5/2015 від 12 січня 2015 року. – [Електронний ресурс] /

Матеріали офіційного сайту «Законодавство України». – Режим доступу :
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>

9. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Авт. упоряд.: Г.О.Андрощук, І.Б.Жиляєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко. – К: Парламентське видавництво, 2009. – 632 с.

10. Стратегія сталого розвитку України на період до 2030 року [Проект]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
[file:///C:/Users/User/Downloads/SD%20Project_Ukraine_version%203-2-1%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/SD%20Project_Ukraine_version%203-2-1%20(1).pdf)